תלמוד בבלי · אחרונים · מראית העין · סדר קדשים

מראית העין על מנחות

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מראית העין על מנחות

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מראית-העין-על-מנחות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף כט. 4
דף כט: 4
דף לה: 5
דף מג: 5
דף מה: 5
דף נג: 6
דף סד. 6
דף סח: 7
דף פה: 7
דף פז. 8
דף צט. 9
דף צט: 9
דף קט: 9
דף קי. 9

דף כט.

מנורה ר"ח שרצים. דורשי רשומות אמרו הם ר"ת משה מנורה שרצים החדש:

דף כט:

יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי. אפשר לומר במ"ש גורי האר"י ז"ל שהיה ניצוץ יעקב אבינו ע"ה ורמוז בשמו עקיבא אותיות יעקב וא' אבינו. ואמרו רז"ל כי ליעקב אע"ה ניתנה תורה אלא שלא היה בפרסום וכמ"ש הרב מהר"י חאגי"ז ז"ל משם רז"ל וא"כ רבי עקיבא שהוא ניצוץ יעקב אע"ה לו נאה ליתן ע"י התורה בפרסום ובפתח עינים כתבתי משם מהרח"ו שהיה משרש יששכר ע"ש ושם כתבתי במ"ש רבינו האר"י ז"ל דלרבי עקיבא נגלה שער הן' מה שלא נגלה למשה רבינו ע"ש. וכתב הגאון החסיד מהר"א מקראקא ז"ל בס' מעשה רקח די"מ היתה מסטרא דיובלא מסטרא דייקא ע"י מ"ט שערים כי כן משה רבינו ע"ה לא השיג אלא מ"ט שערים. והיה ק"ל דבזהר ובתקונים אמרו דן' פעמים הוזכרו יצ"מ בתורה לרמוז שיצאו בכח ן' שערי בינה ולפי האמור היה במ"ט שערים והגם דיש לישב עוד נתישב לי הדבר הטב במה שמצאתי בכתבי עיר וקדיש מהר"ר יעקב צמח ז"ל דשער הן' יש בו ן' שערים ומשה רבינו ע"ה היה יודע קצת משער הן' אלא דרבי עקיבא ידע כלו זהת"ד ולפ"ז נתישב הטב דגם משער הן' היה יודע קצת משה רבינו ע"ה וי"מ היה ג"כ במ"ט וקצת משער הן' ולהכי הוזכר ן' פעמים י"מ דהא מיהא היה משער הן' ומ"מ היה מסטרא דיובלא דרוב שער הן' לא נתגלה למשה רבינו ע"ה ובזה פירשתי בעניותי משז"ל הן כל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא רמז הן כל ר"ת השערים ן' כל גימטריא ן' פירוש השערים ן' כל שער הן' יקר שהוא יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא ויש לרמוז ראתה עינו. ר"ת רבי עקיבא. גם עינו ר"ת והוא עקיבא ן' יוסף:

אמר רב אשי חזינא להו לספרי דווקני דחטרי לגגיה דחי"ת ותלו לכרעיה דהי. לפי פשטו אפשר דנקט חית ברישא דזהו החידוש יותר דהכל היו נוהגים דתלו לכרעיה דה"א. אך ספרי דווקני חטרי לגגיה דחי"ת ותלו לכרעיה דהי. אמנם אפשר לומר דהכונה חי ברומו של עולם כי יסוד חי מזדווג במ' שתעלה ותהיה שלימה וז"ש חי יסוד ברומו של עולם מ' שנקראת עולם והוא יחוד שלם ונורא ומשו"ה הקדימו לה"א דרומז למ' שבה התשובה וא"ש ההי"ב:

דף לה:

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך אלו תפילין של ראש. דורשי רשומות אמרו. שם ה' נקרא. ר"ת שין. ואפשר שם ה' נקרא עליך ס"ת גימטריא אדני עם הכולל ויראו ממך ס"ת גימטריא הויה. ור"ת שם מ"ה עם הכולל:

דף מג:

היה ר"מ אומר חייב אדם לברך ק' ברכות. בפתח עינים הבאתי מרז"ל שדוד הע"ה תקנם ואחר זמן מצאתי לחד מרבוותא קמאי רבינו בעל המנהיג ז"ל שכתב מסורת בידינו מאבותינו שהם למשה מסיני ואחר שיסדם משה רבינו ע"ה שכחום וכו' ע"ש ובקונטריס יוסף אומץ סימן ן' דף מ' ע"ג כתבתי בעניותי על זה. ותמהתי על הטור ומרן ז"ל ושאר רבוותא ז"ל איך לא זכרו מדברי רבינו בעל המנהיג ז"ל עש"ב בס"ד:

ודע דבפתח עינים דקדקתי על התוספות וארחות חיים דבתנחומא מפורש כדברי רש"י. וכיוצא בזה דקדקתי על הראשונים לפעמים מדברי התנחומא כגון בשמות המרגלים וכיוצא. ואח"כ ראיתי בספר תנחומא שבידינו דבפרשת האזינו מזכיר פסיקתא ת"כ ופרקי רבי אליעזר ור' משה הדרשן. ומזה מוכח דס' תנחומא יש בו תערובת מס' אחרים. והדבר ברור דספר התנחומא שביד הראשונים היה תנחומא אמיתי בלי תערובות והגהות. אבל בתנחומא שבידינו יש תוספת ותערובות וכמו דבפ' בראשית הועתק מהשאלתות ע"ש ואם כן אין לדקדק על הראשונים ז"ל מהתנחומא שבידינו. ומה גם כי מהר"ם די לונזאנו ז"ל כתב דהוא היה בידו תנחומא לחוד וילמדנו לחוד וזה שבידינו משונה ע"ש:

דף מה:

קרבו כבשים בלא לחם. בפתח עינים תמהתי עמ"ש רש"י ז"ל שהביאו התוספות שלא היה להם אלא מן וכן כתבו הרמב"ם בפירוש המשנה ורבינו עובדיא ז"ל דהרי מקרא מלא בלחם הפנים ויערוך עליו ערך לחם וכיוצא ע"ש ומצאתי בפירוש התורה לרבינו אפרים ז"ל כ"י ובסוף פרשת בשלח כתוב שם מגאוני קמאי ז"ל דמהמן נעשה כגרעיני חטה מגובל כעיסה שיש בה מים הרבה וזהו ודגן שמים נתן למו ומקריבין ממנו למנחות וללחם הפנים עכ"ל וראה זה חדש:

דף נג:

יבא טוב זה משה וכו'. אפשר במה שכתבו המפרשים דמשה רבינו ע"ה היה כלול מכל נשמות ישראל שהיו מבחינת הדעה שהיא בחינתו ואמטו להכי קראו בשמותם דור דעה ולכן נעשה שליח לקדושין וקבל הלוחות שהיו קדושין והיה צריך דוקא משה רבינו ע"ה שהוא כולל כל ישראל לפי דאין אשה מתקדשת לחצאין וז"ש יבא טוב זה משה שכולל כל בחינות ישראל ויקבל טוב הלוחות שהן הקדושין מטוב זה הקב"ה כביכול לטובים אלו ישראל שהיא הכלה והוא כולל כל בחינות ישראל דאין אשה מתקדשת לחצאין:

א"נ אפשר במ"ש רז"ל שהתורה לא נתנה אלא למי שהוא עניו ולכן כתיב ויחן שם ישראל שהיו כלם באחדות כאיש אחד ולא יתכן זה אלא בענוה ואז זכו לקבל התורה וז"ש יבא טוב זה משה שהיה עניו וזהו טוב ויקבל טוב התורה דנמשלה כמים שהיא הולכת למקום נמוך מטוב זה הקב"ה כביכול דבמקום שמצינו גדולתו שם מצינו ענותנותו לטובים אלו ישראל שהיו באחדות וזה מסיבה שהיו ענוים והיו לאחדים באחדות אחד כמדובר:

וזה אפשר ירמוז הכתוב זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה' וכו' וידוע דעל ידי השלום שהוא עיקר האחדות תבא הגאולה ב"ב דבשביל שנאת חנם נחרב בית שני ואיך תבא הגאולה אם לא תעקר שנאת חנם ונהיה לאחדים וז"ש זכרו תורת משה עבדי דעל ידי הענוה תבא זכירה כי השכחה מהסט"א והעניו אין סט"א שולט בו ועוד דהעניו שם י"ה שומרו דהוא מקום הזכירה וז"ש זכרו תורת ע"י הענוה משה עבדי העניו ובשביל זה נקראת התורה על שמו כמ"ש ז"ל אשר צויתי אותו שהיה עניו בחורב הר סיני נמוך ע"כ ישראל שהיתה נשמתו כלולה ולכך נעשה שליח לקדושין דאין אשה מתקדשת לחצאין וכשתהיו ענוים ותעסקו בתורה הנה אנכי שולח לכם אליה הנביא זכור לטוב ותבא הגאולה במהרה בימינו כי"ר:

דף סד.

שחט שתי חטאות הצבור ואין צריך אלא אחד. ודברי התוספות. עמ"ש אני עני בקונטרס אהבת דוד דף מ"ד בס"ד:

דף סח:

חדש בח"ל דרבנן ולספיקא לא חיישינן. עמ"ש אני עני בפתח עינים ומ"ש בקונטריס יוסף אומץ סימן ל"א דף כ"ו בס"ד:

דף פה:

וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה מ"ש תקועה אמר רבי יוחנן מתוך שרגילין בשמן חכמה מצויה בהם. אפשר דקשיא ליה דתסגי לומר וישלח יואב ויקח אשה חכמה כי אותה הוא מבקש. ומה לנו לדעת זאת האשה איה מקום כבודה ומאיזה עיר היתה. ולכן אתא רבי יוחנן להודיענו זהירות יואב אשר נזדרז בענין מאד מאד כי זאת העיר תקועה דתנן תקועה אלפא לשמן ומתוך שהם רגילים בשמן זית חכמה מצויה בהן ושלח משם אשה חכמה דאפילו בתקועה שכלם חכמה מצויה בהם אשה זאת היתה מצויינת וקורין לה חכמה ולהכי כתיב וישלח יואב תקועה עיר החכמה ויקח משם אשה חכמה ונמצא שהיא מיוחדת בחכמתה וראויה לדבר אל המלך במשל ובמליצה אשה מצא להלל נרצה:

לקיים מה שנאמר יש מתעשר ואין כל מתרושש והון רב. כתב הרב עיון יעקב ז"ל וכן הוא אצל החכמה והתורה שמרמז אליו השמן כי יש מתגאה בטלית ת"ח ואין כל ויש מתרושש והון רב מתרושש כאלו אינו והוא חכם גדול ולהכי נמשלה התורה למים שהיא הולכת למקום נמוך עכ"ל. וזה שכתב הרב וכן הוא אצל החכמה והתורה שמרמז אליו השמן כדי נסבא דהגם דסוגיין קאי בעובדא דמוכר שמן מה שאמרו הפסוק על מתעשר ומתרושש דעלמא דבממון איירי ואין עיקר הכתוב ולא מה שהביאוהו בהך עובדא מיירי בשמן כדי שיאמר הרב דכן הוא אצל החכמה והתורה שרומז אליו השמן:

ומ"מ אפשר לומר בסגנון אחר קרוב לדברי הרב בענין התורה יש מתעשר שהוא חכם ונתגאה ואין כל שחכמתו מסתלקת ממנו כמו שאמרו רז"ל יש מתרושש שהוא עני בתורה שאינו חכם כל כך אבל הוא מחזיק עצמו יותר עני ממה שהוא כלומר שהוא מחזיק עצמו לעם הארץ והון רב שבזכות זה דאינו מחשיב עצמו כלום יזכה לתורה והון רב כי הענוה הוא סגולה ליראה ולחכמה ולכוין אל האמת והוא מרכבה לשכינה ותורה שבע"פ רומזת לשכינה ולכך מכוין אל האמת כמ"ש גבי בית הלל דהלכה כמותן מפני שהן ענוים:

דף פז.

מאי אמרי אמר רבה בר רב שילא אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד. אפשר במ"ש בזהר הקדוש נפלה לא תוסיף קום מעצמה אלא כביכול כתוב אקים סוכת דוד. וזה רמזו אתה תקום כלומר תקום להקים סוכת דוד וז"ש תרחם ציו"ן היא מ'. כי עת לחננה עת היא מ' והכונה בעבור השכינה לחננה ועמה יפקון כי בא מועד. ורבה בר רב שילא דעקימת שפתיו אחניא ברגע קטון דלימא קב"ה שמעתא מר"מ כמ"ש פרק אין דורשין עתה לעורר הרחמים אמר פ' שאומרים המלאכים דבאמירתו מגביר מדת רחמים וכמ"ש במ"א דהצדיק המלמד זכות מועיל הרבה ומבטל המקטרגים וזו היתה כונת האמוראים הקדושים לומר הני קראי דאהניא דיבורייהו לבטל כמה מקטרגים ולהשפיע שפע רב:

רב נחמן אמר בונה ירושלים ה'. הכונה דלכבוד השכינה הנקראת ירושלים לא כלו רחמיו ותמיד הוא חושב בונה ירושלים השכינה ה' מדת רחמים ואז נדחי ישראל יכנס דבזכותה נגאלים ואז יהיה לישראל דין נשואין כמ"ש הרב מהרימ"ט ז"ל דבמקדשים היה דין ארוסין כי היה בחצר דידה אך לעת"ל דכתוב ושמתי כדכד וכיוצא הוא חצר דידיה ואז יהיו נשואין לעד וז"ש בונה ירושלם ה' ויהיה חצר דידיה ואז נדחי ישראל י"כנס לשון נשואין ליום הכניס"ה איכא בי חס"א א"נ מעוררים הרחמים על עשרת השבטים ובני משה שהם רובי רבבות אלפי ישראל וכלם צדיקים ובזכותם ירחם על שארית ישראל אשר בגלות וזהו שאמר נדחי ישראל עשרת השבטים ובני משה אלפי רבבות צדיקים יכנס. ואפשר עוד לרמוז נדחי בגימטריא אדני ז' שהיא מלכות ספירה ז' מחג"ת נהי"ם יכנ"ס:

ומעיקרא מאי אמרי אמר רבא כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. פירש רש"י ז"ל מעיקרא קודם שיחרב היו אמרי כי בחר ה' בציון ואף לעתיד לבא עתידים המלאכים להיות שומרים ולומר כי בחר ה' בציון עכ"ל. אפשר לומר דרך דרש במ"ש רבינו בחיי ז"ל או"ה למושב לו או"ה שם רומז שמו וכסאו שלם אות א' מכסא ו"ה מה' וזהו או"ה. וא"כ מעיקרא קודם שיחרב הוו אמרי או"ה למושב לו לרמוז דשמו וכסאו יהיה שלם וכ"כ הרב מהרש"א ז"ל בחידושי אגדות מדנפשיה במאמרינו. ולהכי גם לעתיד יאמרו בדרך הודאה בלשון עבר או"ה למושב לו דהשלים כביכול שמו וכסאו והרב עיון יעקב ז"ל כתב דלעתיד יאמרו כך דכתיב בתריה זאת מנוחתי עדי עד דהוי לעתיד ויש ט"ס בדבריו או אגב שטפיה עיין בדבריו ודוק. ועיין מה שכתבתי אני בעניי לעיל בסוף זבחים בס"ד:

דף צט.

תני רב יוסף מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחות בארון מכאן לת"ח ששכח תלמודו וכו'. כתב הרב עיון יעקב ז"ל אפשר דרב יוסף לגרמיה הוא דדרש כן כי הוא שכח תלמודו מחמת חוליו כדאיתא בנדרים דף מ"א וגם בשברי לוחות פרח הכתב ממנו על ידי אונס עכ"ל ומפשט דברי הרב ז"ל נראה דרב יוסף הוא דקאמר הכי והוא מימרא דרב יוסף. ואין הדבר כן דהכל הוא תוספתא ותני ליה רב יוסף ואם כונתו דקאמר תוספתא זו כי הוא שכח תלמודו מלבד דלשונו אינו נראה כן הענין הוא זר דהוה תני הכי כדי שיכבדוהו. ותו אעיקרא דדינא פרכא דזהו בת"ח ששכח ולא אהדר ליה תלמודיה היינו עזובה היינו שכוחה וכשברי לוחות דפרחו האותיות ושוב לא באו אל קרבנה. אמנם רב יוסף שכח ואהדר אביי תלמודיה וכן שאר תלמידיו ושכחתו היה לזמן ומקצת תלמודו ועמ"ש בפתח עינים שם בנדרים ואינו ענין לשכח תלמודו ופשוט:

דף צט:

תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שמסר צפור דרור לעבדו וכו'. מכאן קשה עמ"ש גדול דורנו הרב דברי אמת בדרשותיו דף כ"ג כמו שכתבתי אני עני באורך על דבריו בפי' אבות אשר בסוף שם הגדולים ח"א דפוס חדש דף קכ"א ע"ב:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק אפילו לא קרא אדם אלא ק"ש וכו'. הכי גריס בשאלתות דרב אחאי פרשת ואתחנן ובהכי ל"ק מה שהקשה הרב עיון יעקב ז"ל הכא דסותר מ"ש רבי שמעון ן' יוחאי גופיה בברכות דף ל"ה ולפי גירסת השאלתות תרי הוו וכבר כתבתי כן בפתח עינים ושם רמזתי מ"ש בענין זה בברכי יוסף בס"ד:

דף קט:

בתחילה כל האומר וכו'. עמ"ש רש"י ז"ל והתוספות ועמ"ש אני הדל בקונטריס כסא רחמים דף פ"ה ע"ב:

דף קי.

אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה וכו' כי. הקרבנות הם לקרב הכחות ועולמות עליונים ובעסק התורה לשמה מיחד קבה"ו ומוריד שפע לפרצוף לאה ומשם ישתלשל השפע בכל העולמות לאור באור **החיים**: